

TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

TỔNG-LÝ

Giá bán nhứt trình

Trọn năm.....5\$00

Sáu tháng.....3 00

Những bài gởi đến không
đăng lên báo được thời
không lệ trả lại, xin các
ngài lưu ý.

AN-HÀ-BÀO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM
ÉDITION EN QUOC-NGŨ DU COURRIER DE L'OUËST

Organe d'Informations Agricoles, Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TẠI BƯỜNG— Boulevard Delanoue —Cantho

TRƯƠNG-QUANG-TIỀN

CHỦ BỐT

Về việc mua bán hay là
mua nhứt-trình xin đề thơ
cho M. TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

Lúc mua báo xin các
ngài chiếu cố, gởi số tiền
luôn, hồn-quản lấy làm
thăm cầu.

BÀN VỀ SỰ LỢI ÍCH

Của con đường xe lửa chạy miềng Hậu-giang Nam-kỳ
(TIẾP THEO)

Xứ Nam-kỳ ta, ai cũng rõ ràng nhờ thổ-sản lúa gạo mà được tiếng giàu có, song lúa gạo có nhiều nhứt hơn là ở các tỉnh miềng Hậu-giang. Chẳng những địa-dịa ở Hậu-giang được phì-nhiều-tứ-mẫu mà thôi; còn dân cư thêm thập phần đông đảo. Do theo số điều-tra dân-số năm rồi đây, trong số 3.795.613 người cư ngụ xứ Nam-kỳ, chỉ có các tỉnh miềng Hậu-giang thì được 1.442.500 người, như tỉnh Cần-thơ-đêm được 317.639 người, đưng về giã nhứt, tỉnh Rachgiá được 233.987 người, Sóc-trá 195.288 người; Bắ-liêu 179.305 người. Công hết thấy là 23 xứ điều-tra dân-tệch, nhưng mà xem đây thì thấy rõ số dân cư trong bốn tỉnh kể trên đây đã được gần một phần ba trong số chung dân cư tại Nam-kỳ.

Ấy do: Miềng Hậu-giang thổ-sản lúa gạo được nhiều, dân cư được đông, tuy là cái quyền-lợi được to-lớn, song cái thế lực giao-thông cùng Chợ-lớn-Saigon còn làm bế-trì-trọng. Người ở Hậu-giang muốn vãng lai Saigon-Chợ-lớn, thì thế nào kể chuyển đi chuyển về cũng phải mất hết 3 ngày, dầu rằng hiện kim có xe hơi đưa hộ hành, song sự tốn kém lại bằng 2, 3 bữa sự đi tàu, thì bạng thương dân dân chịu thiệt họa là các bực sang giàu mới dám, song xét ra hàng này thời ít, bởi vậy nên dầu có xe hơi đưa hộ hành từ các tỉnh Hậu-giang đến Saigon, nhưng mà có khi một đôi ngày chưa có một mồi mà đưa. Nên chỉ con đường xe lửa làm nối theo con đường Saigon-Mytho chạy qua Vĩnh-long, Cần-thơ giúp với Soctrăng Bắ-liêu chổ g nhứt là được mọi bề thuận tiện trong việc hành-trình chuyên chở của dân Hậu-giang mà thôi; lại còn là mối lợi to nhứt cho hàng nữa. Trong xứ Nam-kỳ này tương chừng có mỗi đường nào mà đông-đảo hành-khách cho bằng đường Mytho qua Vĩnh-long, qua Cần-thơ, mà nhứt là Cần-thơ thì đông nhiều hơn hết, vì các hành khách ở Rachgiá, Châu-lộc Longxuyên, Soctrăng, Bắ-liêu, hề muốn lên Saigon-Chợ-lớn, thì người ta đi ngã Cần-thơ qua Mytho đông lên xe lửa mà đi Saigon-Chợ-lớn cho dễ; bởi vậy cho nên hàng tàu Langsa và khách-trú mỗi ngày có 2 chiếc chạy qua lại Cần-thơ-Mytho, coi lại chuyển nào cũng chật nức người ta đi. Công con có lớp người đi xe hơi ngã Cần-thơ qua Vĩnh-long rồi xuống tàu qua Mytho, hoặc là ở Cần-thơ ngồi xe hơi đi thẳng đến Mytho cũng có, tuy là có đôi ba ngã đi được, song tàu hỏa chạy chuyển nào thời người langổ

đầy chuyển nấy, đầy có khi làm cho có tàu so chiếm phải đứng lên bờ mà còn chưa muốn chèo lên. Thật là một mối đường hành-khách đông đầy-dẫy thẳng nào như thẳng nấy; đây là đi tàu, sánh cùng xe-hơi, xe-lửa thì chằm-chạp hơn nhiều, mà còn đông như thế, phương chi, con đường xe-lửa này mà có lập rồi thì chắc là hành khách sẽ chen chơn nhau mà ngồi xe không chừa chỗ trống.

Thật lòng dân cư miềng Hậu-giang đang mong-mỏi cho có một con đường xe-lửa chạy giáp đến Mytho, như năm rồi đây: số Trương-Tiến có trí một Phái-bộ Bắ-vật đi thí-nghiệm khảo-khán cuộc đất để tạo đường xe lửa nói trên đây, nghe vậy, thấy vậy ai cũng mừng thầm, trông sao con đường xe lửa mau có trong xứ mình mới là phi nguyện, mới là niềm mơ ước cho miềng Hậu-giang là chỗ bỏ-lúa ruộng-bạc, có tiếng tự thưở nay.

(Sưu sếp tiếp bàn thêm)

AN-HÀ

Hoàng-Thượng đã đến Saigon

Này 22 Mai 1922, Đức Hoàng-thượng Khải-Định cùng Hoàng-Cung Hoàng-Thái-tử Vinh-Thụy và các quan hộ giá Tây Nam đã đến Saigon. Lúc tàu Porthos vừa đến bến thời có 21 tiếng súng thần-công bắn chào. Hoàng-thượng bước lên cùng quan Thống-dốc Cognac ngồi chung một cái xe hơi, theo sau xe của quan Khâm-Sứ Trung-Kỳ Pasquier cũng ngồi với Hoàng-Tử VINH-THUY, sau nữa ve các quan. Là nghinh-tiếp ngài rất là long-trọng.

Sau khi lễ tiếp xong thời Hoàng-Thượng, quan Thống-dốc Nam-Kỳ, quan Khâm-Sứ PASQUIER ngồi xe hơi đi viếng Châu-Thanh. Hoàng-Thượng dùng bữa tại dinh quan Phó-sái; Hoàng-tử, quan Khâm-sứ và phu-nhân, các quan Thượng-Thư và các quan hộ giá cũng đồng tiếp.

Ngày 22 nhập tịch: cũng tại dinh phó-sái. Chiều lại, quan Thống-dốc Nam-Kỳ và Madame COGNACQ thiết tiệc đãi Hoàng-Thượng tại dinh quan Toàn-quyển.

Đính chánh

AN-HÀ số 265 nơi mục "Dân số Đông-Pháp" khoản dân số ở Cao Man là 2.492.585 người, chớ không phải có 492.585 người. Sự sai sót này tương khi đọc-giã chớ-tên đã bị-sai cho. Vậy dân số ở Đông-Pháp cộng chung các xứ là 18.083.201 người.

Nhạc Fanfare Cantho

Nhạc Fanfare kêu là nhạc-lầy ở Châu-thành Cantho lập thành chừng 5, 6 tháng nay, bởi nhờ sức của các ông hào-hộ trong hỗn tinh có dạ nhiệt thành kẻ nhiều người ít (năm rồi trong một số, hồ-báo có đăng tên quý vị hào-tam trong vụ này) chung giúp được một số bạc hầu bỏ qua các cuộc tốn phí mua trống kèn, sắm y-phục cho các nhạc-sinh và bạc lương cấp cho thầy Giáo-nhạc. Gánh Fanfare này tuy là mới lập thành trong mấy tháng nay, nhưng mà xem ra có bề tấn phát, tưởng khi ngày sau sự tấn-phát này lẽ cũng càng thêm tới mãi chớ chẳng không; vì giáo-nhạc là M. Nghiêm hiện kim làm Giám-trưởng tại Jastitution Võ-văn Cantho, là một tay từng-trải trong nghề Fanfare thuộc bài-bản nhiều, nghiệp-nhàn chắc những người trong đạo-nghe thường khen-ngợi. M. Nghiêm là người hữu danh trong nghề fanfare từ lúc người còn ở Mytho. Nhạc-sinh đêm có trên 20 người là M. M. Ngà, Ân, Ba, Chơ, Nghia, Trí, Thiệt, Hai, Sang, Bá, Chà, Xương, Cỏ, Thạnh, Mác, Phi, Tới, Ngơ, Đề, Trục, Figaro, v.v... (vì đông, không biết tên cho hết, nếu sót xin miềng chấp) toàn là tay hữu-chí cố công học-tập, nên chỉ gánh nhạc mới lập thành chẳng được bao lâu, mà các nhạc-sinh đã thuộc được nhiều bản đánh lên nghe rất êm tai, lại được lời khen của Quan Chố-tinh Lebrun và các quan Langsa và Annam trong lúc trời động thanh-tạo tại "Tượng-sĩ trận-vong đài" (Monument au Morts) hôm ngày 14 Mai 1922 là ngày lễ Bà Thánh Jeanne d'Arc.

Bản-báo rất hân-hạnh đăng lời ra đây để khen gánh Fanfare này và chúc cho toàn gánh được càng ngày càng tấn phát. Luôn dịp xin kính mừng cho ông Hội-trưởng, Võ-hiếu-bê có công sáng lập dựng thành một gánh Fanfare đã giúp cuộc phân-bí phân-bi nhậm lúc hoang-hôn tang-tổ trong xứ. Sàng đây: bản-báo để lời ước cùng ông Hội-trưởng như sau này: ước chi mỗi một tuần-lễ 4 lần, gánh nhạc này được tự tại, hoặc là nơi "Tượng-sĩ trận-vong đài" hoặc là nơi đường "Boulevard Saintenoy" mà trời động phủ-trẩm trong vài giờ, ấy là một lễ trước làm cho nhạc-sinh được hăng bừa trao-đối nghiệp-nghe, sau là giúp vui cho khách ở Châu-thành nhà thính.

Nếu cái ý-kiến này hợp tâm thì ông Hội-trưởng xin phép Quan Chố-tinh, tương khi ngài công sáng lòng cho, rồi ông xuống lĩnh cho gánh nhạc thì hành cái đều như cũ lượng-tiền mà chúng tôi mới tỏ trên kia, tưởng lại bàn dân ở châu-thành này cũng lấy làm toại lòng lắm.

A. H.

Dị đoan huyền hoặc

Kinh bên tàu

Sự dị-doan huyền-hoặc, từ cổ lai thì được nào cũng có, dân tộc nào lại không chỉ ư những ước nà ngày nay đã được đứng vào hàng văn-minh cực-diêm như Pháp-quốc, Anh-quốc, Mỹ-quốc, thì thưở trước dân cư trong nước cũng từng thâm nhiễm sự dị-doan vậy. Song ở các nước đó người ta nhờ sự học thức càng ngày càng rộng thêm ra, thì sự dị-doan càng ngày càng tiêu-giệt, đến buổi này trong nước ngoài cái sự thù-phụng tôn giáo, thì chẳng còn biết đến sự dị-doan nữa là gì. Hay thay mà cũng may thay! Nhưng mà hay là hay cho người; còn may thời cũng là may cho người; chớ dân tộc ta, dầu rằng đã trên 60 năm rồi nhiễm được cái mồi Âu-học, nhưng gọi được cái phong-tục của Thái-tây, là nhiên các điều mong-mị phi thường cũng phải dần dần tiêu-tán; song kỳ xết mà coi thì thấy cái quyền lực yêu ma ngày nay vẫn còn vấn-vịch nơi lòng của phần nhiều dân tộc ta đó. Sự tin ngưỡng sùng-trong cái quyền-lực không không, không không trong một năm từ đầu chỉ cuối của dân tộc, nếu trừ các cuộc cúng quải tổ-tiên ra, thì còn biết bao nhiêu là cuộc cúng vái khác. Nào là cúng sao, cúng bạng, tạ khoáng, tạ trang, cúng rằm, cúng vía, thanh minh, hàng-thực, đoan-vương, thất tịch, trung-thu, trùng cửu, đông-đi v.v... Ngoài những sự cúng-quải này, lại có những điều hung kiết cũng cứ do nơi cái quyền lực của thánh-thần mà thôi. Có linh cũng xin xâm hồn thân, mất của cũng cầu đống cầu trước, thậm chí trong cuộc cử bạc ăn thua là lẽ thường, đi lại cũng cậy sức thần ma ủng hộ. Tin ngưỡng vậy cũng còn chưa đủ, thêm: nay hoặc truyền diêm này, mai hoặc truyền kinh no, chuyện không nói có, chuyện có nói không, bởi lòng dân đang nhiễm dị-doan, có giống gì thì ít chịu nghe, chớ bày ra nói câu chuyện phát, tiên, yêu, quỷ, dầu thế nào cũng không bỏ qua, cứ tin tưởng cho là thiệt là phải.

Như tuần rồi đây, nhằm lúc hữu sự, bị-phu đến một cái nhà kia, sáng thấy trên bàn để một tập chữ in nhỏ nhỏ, ngỡ là cuốn bài ca, hoặc cuốn thi từ chi đó, với tay lấy thử xem cho biết, người nhà liền nói đó là cuốn "Kisu nư xư". Với ai thì không rõ thế nào, bởi với bị-phu đây, dầu kinh bên Tàu bên Nam, bên nào thì bị-phu cũng chẳng khinh mà chẳng trọng, bị-phu chỉ có cái tánh ham đọc, dầu sách đờ sách hay công ra công đọc cho biết mà thôi. Kinh này (kinh là cuốn kinh chớ không phải kinh rạch (canal) không dài, trước sau có sáu trường nhỏ, nếu đọc nội chừng 20 phút đồng hồ thì hết. Thấy vậy nên bị-phu cũng đọc cho biết. Nơi trường đầu, trên ba chữ lớn "Kisu nư xư" có bài thi như vậy:

«Hào trọng đời này thiệt nhân tướng
«Người thấy sao mà không sợ kiên

Hoàn-hải tàn văn

Một ngọn lửa hơn 2.520 năm chưa tắt

Mới đây những nhà thám hiểm châu Âu có tìm thấy một trái núi phát hoả rất lạ thường.

Nguyên bên châu Âu có một trái núi tên là Wingen, trong có mỏ than, tự nhiên phát hoả, cứ ngấm-ngấm trong trái núi ấy, và đất chung quanh thì bốc-thoát lại, có chỗ phì lửa lên. Dân ở đó dùng để làm bếp nấu ăn đã mấy thế-kỷ nay.

Từ năm 1828 đến 1920, người ta cứ tin theo đường lửa cháy, và so với những chỗ nào có lửa cháy mà hôm sực thì biết rằng núi ấy cháy đã hơn 2.520 năm nay. Nhưng cũng không biết tại sao núi ấy cháy. Nói rằng hoặc có sét đánh, cho nên núi ấy phát-hoả thì thật vô-lý, vì lửa cháy sâu ngấm từ tầng dưới cháy lên. Bảo rằng núi ấy tức là một trái hoả-sơn thì cũng không phải, vì hoả-sơn thì ngọn lửa bốc lên rợp trời, có lẽ đâu lại cứ ngấm ngấm tận dưới đất, vết lửa cháy đến đâu thì đất sụp xuống thành hầm như người đào vậy.

Tàu bay không máy

Thế giới càng văn minh thì nghệ cơ khí càng tiến bộ. Dự luận Âu-châu đều nhau nhau bàn đến cái tàu-bay không máy của anh em Wright là mấy nhà bay giỏi có tiếng bên nước Đức chớ ra, từ khi chưa có họa Âu-chiến.

Thứ tàu bay ấy không cần phải máy móc gì cả. Có hai kiểu. Một kiểu theo lửa như tàu bay, nghĩa là trên có một cánh rộng, giữa có chỗ để ngồi, dưới có cánh nhỏ, một kiểu nữa thì trông tựa như con chim diều-hàng, giữa có chỗ ngồi là cái thân tàu, hai bên có hai cánh khum khum như cánh chim, đằng sau cũng có đuôi, dưới có hai bánh xe để phòng khi xuống.

Cả hai kiểu, cánh đều cử động được, có giây thép căng để khi nào muốn lái lên lướt xuống cho dễ, mà chỉ có gió to người chèo lái rồi đẩy đi thì có thể bay xa được 8 kilômètres.

Thứ tàu bay không máy này chỉ để bay đi chơi trên không trung chớ không có thể dùng vào việc binh được.

Bắ-giang

T. N. D. B.

«Khuyến hãy sớm lo làm phước đức
«Thấy đều thất khỏi việc oan khiên.

Mới xem qua bài thi này, (thi đọc hề mồm khó chiều, thất luật) đã thấy kẻ đặt cuốn kinh này tại học tam thường. Trong hỗn câu thì mà lời đặt-đề không được ngon, ý từ cạn-cổn, đây là muốn khuyến sự lành cho dân chúng, ngặt nói chẳng xuôi chầu, thổ thì nói eoén kinh vị tại là có câu hay được. Tuy vậy, bị-phu cũng ráng xem cho hết, thử coi kinh này là gì? Đọc trọn cuốn kinh thấy toàn là chuyện không biết sao mà tin được, và tại bị-phu hay có tánh chẳng ưa đến trái là, vậy để ký sau bị-phu sẽ bình phẩm cuốn kinh đó vào tờ An Hà này cho chớ-tên đồ-giã xem chơi giải muộn.

(Sưu sếp tiếp)

Tư Trùng

Một đám nhơn mạng
đam chết tại trận ở Châu-thành
Cần-thơ

Khi Muốn về đến nhà setthi là g đã
 o một nỗi sợ me hay nhà quê phát, hai
 à không kén - an Châu rõ ràng - chạy
 đống mần bẻ óc kẻo chồn lăm, đã xây
 nhà còn gấp Gáo - tra, Chấn cười và nói:
 ôi! lấy làm may - năng nhà áp dụng nh
 trong nhà bời này, chẳng phải tôi s
 mất một ngàn đồng dầu, miếng là

•Con nra•

U. S. Patent Office, /